

BULDAN BEZİ VE GELENEKSEL EL DOKUMACILIĞI

İrfan SEZGİN

Uzman- Tekstil mühendisi

isezgin@geka.org.tr

EGS Park Kongre ve Kültür Merkezi

20085 DENİZLİ

Tel : +90 258 371 88 44

Faks: +90 258 371 88 47

www.geka.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. TÜRKİYE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE DENİZLİ'NİN YERİ VE ÖNEMİ	2
3. BULDAN İLÇESİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ VE İLÇEDEKİ TEKSTİL SEKTÖRÜ	4
3.1.BULDAN İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	4
3.2. BULDAN İLÇESİNDEKİ TEKSTİL SEKTÖRÜ	5
3.2.1. BULDAN'DAKİ TEKSTİLİN GEÇMİŞİ	5
3.2.2. BULDAN'DA GELENEKSEL EL DOKUMACILIĞI	7
3.2.3. BULDAN BEZİ VE ÇEŞİTLERİ	8
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	9

1. GİRİŞ

Ülkemizde önemli bir tarihsel geçmişe sahip olan geleneksel tekstil imalatı, dışa dönük büyüme modelinin benimsendiği 1980'li yıllardan itibaren başlayarak özellikle 1990 sonrasında büyük sıçrama kaydetmiş, ulusal ihracatımızın lokomotif sektörü olagelmıştır. Tekstil imalatındaki gelişmelere paralel olarak geniş kitlelerin bu alanda istihdam edildiği göze çarpmaktadır.

Tekstil sektörü ihracat ve istihdamın yanı sıra katma değer bakımından da ulusal ekonomi içerisinde büyük öneme sahiptir. Ancak son yıllarda küresel kriz ve uluslararası pazarlarda Çin ve Uzak Doğu kaynaklı yaşanan sıkıntılar, büyük bir ivme yakalamış olan tekstil sektörümüzün yara almasına neden olmuştur.

Bölgemizin de en önemli ihracat kalemi olan tekstilin geçmişten bugüne olan serüveninin çok iyi incelenmesi ve geçmişle gelecek arasında bir bağ kurulması, bu sektörü daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

2. TÜRKİYE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE DENİZLİ’NİN YERİ VE ÖNEMİ

Binlerce yıllık geçmişimizde, kültürümüzün hep bir parçası olmuştur tekstil. Geçmişten bugüne süregelen, şimdi ise ekonomimizin temel taşı olmuştur. Tekstil ve hazır giyim sektörleri Türkiye ekonomisinin en büyük ve en önemli sektörleri arasında yer almaktadır.

Tekstil ve hazır giyim sektörlerinin ülkenin ekonomisindeki bugünkü konumu incelendiğinde; Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre 2008 yılında Denizli’nin Tekstil ihracatı 97 milyon dolar iken bu rakam 2010 yılında %24’lük bir artışla 121 milyon dolar seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde Türkiye Tekstil ihracatı %4 oranında azalmıştır. Ülke bazında genel azalmaya rağmen krizin etkilerinin daha az görüldüğü 2010 yılında Denizli tekstil sektörü ihracatını arttırmayı başarabilmiştir. Hazır giyim ve konfeksiyon olarak incelediğimizde ise 2008 yılında Denizli ihracatı 1,14 milyar dolar iken kriz sonrası bu rakam 2010 yılında 990 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. (1)

Tablo: 1 Denizli’nin son 3 yıla ait tekstil ve hazır giyim dolar bazında ihracat rakamları. (1) (*1000\$)

Yıllar	Tekstil ihracatı			Hazır Giyim ve Konfeksiyon ihracatı			Toplam ihracat Türkiye
	Denizli (A)	Türkiye (B)	(%) (A/B)	Denizli (C)	Türkiye (D)	(%) (C/D)	
2008	96.923	6.807.831	1,42	1.143.839	15.722.503	7,28	127.498.828
2009	96.533	5.514.480	1,75	902.402	13.297.909	6,79	101.629.000
2010	120.813	6.528.299	1,85	991.455	14.644.153	6,77	113.685.989

Türkiye ekonomisinin 1980’li yıllardan itibaren dışarı açılmasında ve ihracata dayalı bir politika izlemesindeki en büyük pay şüphesiz tekstil sektörüne aittir. Türkiye’de tekstil sektörünün gelişimine bakıldığında Denizli’nin bu sektörde ön sıralarda yer aldığını görmekteyiz. Bugün dünyanın birçok yerinde kullanılan havlu, bornoz, çarşaf, nevresim ve perde gibi çok sayıda tekstil ürünü Denizli’de üretilmektedir.

Denizli ilindeki sanayi kuruluşlarını sınıflandırdığımızda bu sanayi kuruluşlarının büyük bölümünün dokuma, giyim eşyası ve deri sektöründe toplandıklarını görürüz ki bu oran %45’tir. Bu gelişme özellikle çırçır fabrikalarının kurulmasıyla hızlanmıştır. Modern sanayi tesislerinin kurulmaya başlamasıyla Denizli’de ilk olarak çırçır fabrikaları kurulmaya başlanmıştır. Çırçır fabrikalarından sonra Denizli’de büyük tesis olarak iplik fabrikaları kurulduğu gözlenmiştir. Bu iplik fabrikaları Denizli ve çevresinde çok yaygın olan ham bez dokuyan ev ve atölye tipindeki küçük sanayinin iplik gereksinimini karşılamak için kurulmuştur.

Teknolojik bakımdan zamanla gelişme gösteren dokuma sanayi sektöründe ilkel dokuma tezgâhlarının yerini zamanla modern tezgâhlar almış, böylece fabrika tip üretime geçilmiştir. Bu gelişmeler sektörde boya, baskı, apre ve terbiye gibi bazı alt kollarda üretim yapan diğer tesislerin kurulmasını da hızlandırmıştır.

Tablo:2 Denizli'nin son 3 yıla ait Tekstil ve Hazır Giyim ve Konfeksiyon ihracatları ve bunların il toplam ihracata oranları. (1) (*1000\$)

Yıllar	Tekstil İhracatı		Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatı		Denizli'nin Toplam İhracatı (C)
	(A)	(A/C) %	(B)	(B/C) %	
2008	96.923	4,19	1.143.839	49,40	2.315.297
2009	96.533	5,55	902.402	51,87	1.739.571
2010	120.813	5,64	991.455	46,25	2.143.887

Rakamlardan da anlaşılacağı gibi Denizli ili tekstil ve konfeksiyon ihracatında en önlere yer almaktadır. Sektöre lokomotif ürünler ise havlu ve bornoz üretimidir. Denizli havlu ve bornoz üretiminde önemli bir yere gelmiştir.

Denizli'nin bulunduğu konumda tekstil sektörü açısından kendisine destek olan bir ilçesi de Buldan'dır. Dokumanın başkenti olarak anılan ilçede Buldan Bezi yurt içinde ve dışında ün yapmıştır. Buldan'ın sosyal durumunda bakıldığında ticaretin ilçe gelişimini hızlandırdığını görmekteyiz. Çünkü ticari ilişkiler nedeniyle dışa açılım çabuklaşmıştır. Buldan'ın geleneksel özelliklerinden biri de geleneksel ev atölye birlikteliğidir. Buldan bacasız fabrikalar diyarındır. Buldan'da tekstil sadece bir iş değil aynı zamanda bir yaşam biçimidir. Tezgâh ya da makine işleten kişiler bunları evlerinin bir köşelerine yerleştirmekte ve çalıştırmaktadırlar. Tezgâh ya da makineyi çalıştıran kişiye evdeki diğer bireyler de yardım etmekte ve ailece çalışılmaktadır. Yaşlı büyük ya da küçük demeden evde yaşayan herkes tekstilin bir parçası olmaktadır. (2)

3. BULDAN İLÇESİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ VE İLÇEDEKİ TEKSTİL SEKTÖRÜ

3.1. BULDAN İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Buldan ilçesinde ilk yerleşim M.Ö. 2000’li yıllara kadar gitmektedir. İlçe sırasıyla Persler, Frikler, Siluslar, Lidyalılar, Hititler, Romalılar ve Bizanslılar tarafından egemenlik kurulmuş yerleşim birimlerinden biridir. (3)

Buldan adının ilk geçtiği kaynaklar arasında 1530 yılında yazılmış olan “Muhasabe-i Vilayet-i Anadolu Defterini” gösterebiliriz. Bu defterde Lazıkiye (Denizli) Kütahya Livası içinde bir kaza olarak gösterilmektedir. Bu kazanın köylerinden biri Kaş-Yenice bucağına bağlı BULADAN köyüdür. Bu ad Boladan şeklinde de okunabilir. Bu köy bugünkü Buldan’dır. Başka bazı kaynaklarda da Arapça harflerin okunuşu tarzlarına göre Boldan, Boladan şeklinde okumak da mümkündür. Buldan adının kaynağı konusunda birkaç görüş vardır. Bunların arasında en ciddi olanı kelimenin kökeninin “Apollonos” kelimesinden geldiğidir. (3)

Denizli ve havalesinde görülen ilk Türk birlikleri 1070’te buralara gelen Afşin Bey komutasındaki birliklerdir. Ancak Türklere Anadolu kapılarının açılması 1071 Malazgirt savaşında Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Alpaslan’ın yenmesiyle mümkün olmuştur. Kılıç Aslan 1102’de Denizli’yi fethetmiş ancak Bizans Batı Anadolu’da kaybettiği bazı yerleri ve arada Denizli’yi 1119’da geri almıştır. 1211 yılında Aydın Kuyucak İlçesindeki Antiyokla ile Alaşehir arasında engebeli bir alanda yapılan savaş sonucu Anadolu Selçuklu Devleti ile Bizans arasındaki sınır belirlenmiştir. Bu sınır Buldan havalesinde Büyük Menderes Nehri idi. Yani Sarayköy ve Denizli yöresi Anadolu Selçuklularına kalırken Buldan yöresi Bizans içine bırakılıyordu. Bu sınır uzun süre değişmemiştir. (3)

13.yüzyılın sonlarında Denizli ve havalesinde Germiyanoğullarının bölgeyi egemenlikleri altına almayı uğraştıkları görülür. Buldan ve havalisinin Türklere geçmesi Germiyanoğullarınca gerçekleştirilmiştir. 1368’de Germiyanoğulları Denizli’yi tamamen ele geçirmişlerdir. Yıldırım Beyazıt 1390’da Germiyanoğulları Beyliğini sona erdirmiş, Buldan ve havalisi de, böylece Osmanlı Devletine katılmıştır. (3)

Buldan 1779’da Aydın İline bağlı bucak, 1807 yıllarında yine Aydın’a bağlı ilçe olmuştur. 1883’te de Denizli sancağına bağlanmış ve Denizli’nin 1923’de il olması üzerine Buldan da Denizli’ye bağlı ilçe olmuştur. Ayrıca Kurtuluş Savaşı sırasında 1920’de Yunanlılarca işgal edilen Buldan, 04 Eylül 1922’de bağımsızlığına kavuşmuştur. (3)

Coğrafi açısından, İlçe Ege Bölgesinin iç kısmında yer almakta olup, doğuda Güney İlçesi, batıda Kuyucak, kuzeyde Sarıgöl, güneyde Sarayköy İlçeleriyle komşu bulunmaktadır.(3)

İlçe merkezinin rakımı	:690 m.dir.
İlçemizin yüzey ölçümü	:518 km2.dir.
İlçe İl Merkezine Uzaklığı	:46 km.dir.

İlçenin sınırları içerisinde “Yayla Gölü” ve sulama amaçlı yaptırılan “Derbent Barajı Gölü” bulunmaktadır. İlçenin Asıl Ege ile Ege arasında bulunması iklim çeşitliliğine neden olmaktadır. İlçenin doğusunda Akdeniz iklimini andıran bir iklim görülür. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağmurludur. Hiç kar yağmaz, don olayına rastlanmaz. Yıllık yağış ortalaması 600-700 m2’dir. Güney ve batısındaki dağların deniz etkisini azaltması yüzünden Tosunlar, Kuyucak ve Sarayköy’e göre daha az yağış alır. Karasal iklim ile Akdeniz ikliminin sınırını zeytin ağacı çizer. Çizginin aşağısındaki ova bölgesinde pamuk, sultaniye üzüm, incir ve tahıl yetiştirilir. Yüksek yerlerde özellikle tütün ve yaz sebzeleri üretilir. Narlıdere tarafında nar, Alandız ve Kaşıkçı yaylalarında kiraz, kestane ve ceviz önemli gelir kaynağıdır. Yenicekent ve çevresi Türkiye’nin ilk turfanda üzümünü piyasaya sürmüştür. Son yıllarda yayla köylerinde elmacılık, Kadıköy’de şeftalilik önem kazanmıştır. Buldan ormanlarında kızılçam, alıç ve az da olsa bodur ardıç, meşe ağaçları bulunmaktadır. Çitlembik (Melengiç) ağaçlarına, son yıllarda Antepfıstığı aşılanmaktadır. (3)

Buldan İlçesi Merkez, Yenicekent Kasabası ve köylerin 2007 yılı sayımlarına göre nüfus durumları aşağıda gösterilmiştir. (3)

Buldan İlçe merkezi	:15.066
Yenicekent Kasabası	:2.708
Köyler	:9.606
TOPLAM	:27.380

3.2. BULDAN İLÇESİNDEKİ TEKSTİL SEKTÖRÜ

3.2.1. BULDAN’DAKİ TEKSTİLİN GEÇMİŞİ

Antik çağda Anadolu’da hayvancılık önemli bir geçim kaynağı olup hayvan yününün değerlendirilmesi tekstil endüstrisini kaçınılmaz bir etkinlik kılmış ve sonuçta nüfusunun önemli bir kısmının geçim kaynağını bu etkinlik oluşturmuştur. Lidya merkezlerinin yanında Denizli Honaz (Kolossai), Denizli (Laodekeia), Pamukkale (Hierapolis) ve Kayra (Karia) kentleri de Batı Anadolu’da özellikle ihracata yönelik bir üretimin yapıldığı yerlerdir. Honaz, Denizli ve Pamukkale her ne kadar Lidya kentlerine kıyasla üretime geç başla mış olsalar da dokuma ürünleri ile ünlüdürler.

Tarihsel süreçte yöre İran, Roma ve Arap işgallerinden sonra Bizans’ın, Trakya idari bölgesi kapsamında, Trakya ve Kuzey Batı Anadolu coğrafyası içinde dokuma geleneğini geliştirir. O dönemlerde Anadolu’nun temel dokuma malzemesi başta yün olmak üzere, keten, kendir ve kenevir olmuştur. Pamuk ve ipek ise Doğu’dan getirilen kıymetli dokuma malzemeleriydi. Herodot Doğu ülkelerine yaptığı gezileri sırasında tanıdığı pamuklu dokumaların malzemesi hakkında ilginç bilgiler aktarır: ”Hindistan’da yetişen bir bitki, koyun gibi meyveler verir. Bunlardan bükülen ipliğin kuzu yününden ince olduğunu” yazarak,

pamuk bitkisini tanıtmaya çalışır. İpek ise Çin'den, Doğu Roma-Bizans'a büyük ihtimal, Türk ülkeleri üzerinden, Hazer yöresinden İstanbul'a getirilir ve ülkede, Misya ve Trakya idari bölgesindeki, Kırcaali, Eski Zara, Filibe, Edirne, Bursa, Biga, Ödemiş, Milas kentlerinde ipek üretiminin yaygınlaştırılması sağlanır. (5)

1946 yılında, Tahsin Öz, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde bulunan bir yazmada, "I. Osman'a ait olduğu bahsedilen, kısa yenli bir kaftanın, Denizli Bezinden yapıldığını" bahseder. 13. ve 14. yy.da Anadolu izlenimlerini anlatan Marco Polo ile İbni Batuda Anadolu'nun ipek, kadife ve diğer kumaş dokumalarının ününden söz ederler. Bunlardan Lazkiye bölgesinin dokumalarıyla ün kazandığı anlaşılıyor. (5)

İbni Batuda ise "Ladik beldesine vardık. Buraya Dongozla yani domuzlar ülkesi dahi derler. Ladik en güzel ve en büyük şehirlerinden biridir. Carşıları pek güzeldir. Burada altın işlemeli, pamuklu kumaşlar dokunur ki dünyada eşi yoktur. Pamuğu pek kaliteli olduğundan ve kuvvetlice iğrilmiş bulunduğu dokumaları uzun müddet dayanır. Bu dokumalar şehrin adıyla şöhret bulmuştur." diye yörede dokunan kumaştan bahseder. Bu bağlamda Evliya Çelebi, Ladik kumaşı diye, "Bogası" ve "İnce sadelik bezi meşhurdur, halkın kazancı beyaz bezdir" diye yöre dokumalarından bahseder. 1895 yılında Küçük Asya Seyahati adlı kitabında Friedrich Sarre, Buldan için izlenimlerinde "Taş döşeli yoldan geçerek Buldan geliniyor. Yol, tarladan eve dönen insanlarla dolu. Şehre girişimiz ilgi uyandırdı. Bir hana yerleşiyoruz. Sekiz bin civarında nüfusun çoğunluğu Türk, bir kaç Rum vardı. Bütün insanlar evlerde yapılan dokumacılıkla geçiniyorlar. Bu dokumalar her yerde çok beğeniliyor. Bezler yünden yapılıyor, içinden de ipek bantlar geçiriliyor. Bunların üzerine genellikle sarı ipek iplikle nakış işleniyor." diye yazmıştır. (5)

17. yüzyıl dokumacılık alanından ileri bir safhadır. Aydın sancağına bağlı bir bucak olan Buldan, bucak müdürünün uğraşmaları ile yeni girişimlere sahne oldu. Bursa'dan mallar getirilerek dokumacılarının tekniğinin arttırılmasına çalışıldı. Boğası Bezi eskiden beri dokunan diğer türler içinde önem kazandı. Buldan dokumacılığı çok önemli gelişmeler kaydetti. Dokumacılığın tekniği arttı, gelişen teknikle yeni türler ortaya çıktı, gelişen dokumacılık ve artan türler ilçenin gelirinin çoğalmasına katkıda bulundu. Bu dönemde en geçerli dokumalar ipekli ve pamuklu peştamallar, üstlüklerdir. (2)

1910 yılında İstanbul'da çekme el tezgâhları görülmüş ve Buldan'a getirilmişlerdir. Bu tezgâhlar o zamanın en modern dokuma araçlarıydılar. Kurtuluş savaşı sırasında her türlü olumsuz koşula rağmen varlıklarını sürdürmüş, havlu ve çarşaf türleri bu dönemde ortaya çıkarılmıştır. Akabinde 1946 sonrası dokumacılık canlanmıştır. Buldan dokumacılığının en verimli devresi bu döneme rastlar. 1940-1955 yılları arasındaki düzenli nüfus artışı bunun bir göstergesidir.

1955'te gelişen Tekstil sanayi, küçük el sanatları şeklindeki dokumacılığa darbe vurunca gelişen teknoloji karşısında dokumacılar kurtuluşu makineleşmede bulmuşlardır. Bu dönemden sonra el tezgâhlarında hızla azalma başlamış ve motorlu tezgâh sayısı da giderek artmıştır.

3.2.2. BULDAN'DA GELENEKSEL EL DOKUMACILIĞI

El dokuma tezgâhında bulunan parçalar motorlu tezgâhta da bulunmakta ve hemen hemen aynı adla anılmaktadır. Genel olarak bir el dokuma tezgâhını oluşturan parçalar: çözgü levendi, bez silindiri, gücüler, tarak, tefe, çimbar mili, mekik, masura, vuruş kolu, desen tahtası ve kasadır.

Buldan'da daha önceleri çukur el tezgâhları yaygın olarak görülmekle birlikte, çukura girilerek çalışılan bu tezgâhlarda çalışan kişilerin romatizmal hastalıklara çok yakalandığı bilinmektedir. Daha sonra zamanla düz zemin üzerinde çalışılan el tezgâhlarına geçiş gözlemlenmiştir. Bugün Buldan'da fazla çukur tezgâh kalmamıştır.

Buldan'da 2009 yılında yapılan bir araştırma ile el dokumacılığının bir envanteri çıkarılmıştır, bunun sonucuna göre şu anda ilçede 45 adet el tezgâhı bulunmaktadır. Bu tezgâhlardan 31 tanesi an itibarıyla çalışmaktadır. Diğer el tezgâhları ise çalışmamakta fakat sahipleri tarafından saklanmaktadır. (2)

Geleneksel bir el dokuma tezgâhının çalışması için bazı aşamalar vardır. Bu adımları başlıklar halinde inceleyelim:

Bobin Sarma

İplikler fabrikadan bobin veya çile şeklinde gelmektedir. İpliklerin çile halinde gelmesi durumunda bunların bobinlere sarılması gerekmektedir. Son yıllarda iplikler fabrikalardan genellikle bobin halinde alınmaktadır. Bobinler silindir veya konik şeklindedir. Kullanılacak bobin şekline göre farklı çalgık kullanılmaktadır. Atkı ipliği için ise masuralara sarma işlemi yapılmaktadır.

Çözgü Çözme

Çözgü hazırlama çözgü çözücüler tarafından yapılmaktadır. İstenilen tel sayısında çözgü çekilerek leventlere sarılır.

Tahar veya Ulama

Tezgâhta farklı dokuma örgüsünde yeni bir dokumaya başlanacaksa tahar yapılmaktadır. Aynı dokuma işlemine devam edilecekse ulama adı verilen işlem uygulanmaktadır. Ulama, biten çözgü ipliklerinin tezgâhtan çıkarılmadan yeni çözgü ipliklerinin bağlanması işlemidir. Tahar ise çözgü ipliklerinin dokunacak kumaşın desenine göre gücülerden ve tarak dişleri arasından geçirilmesidir.

Taraktan Geçirme

İstenilen ende ve uzunlukta çözgü taraktan geçirilerek hazırlanmakta ve dokunacak tezgâha takılmaktadır.

Dokuma İşlemi

Dokumanın üç temel mekanizması, ağızlık açma, atkı atma ve tefe vurma mekanizmasıdır. Ağızlık açma her çözümlü ipliği bir gücü gözünden geçirilmiştir. Dokunacak kumaşın örgüsüne uygun olarak bir atkı atıldığı zaman bu atkının üzerinde bulunması gereken çözümler bu gücüler vasıtasıyla yukarı kaldırılırlar. Böylece mekiğin arasından geçeceği ağızlık adı verilen bir açıklık meydana gelir ve her atkı için yeniden oluşturulur. Ağızlık açma mekanizmalarının görevi budur. Ağızlığın oluşturulabilmesi için en az iki çerçeveye ihtiyaç vardır. Çözümün iki tabakaya ayrılması ile oluşan ağızlığın içerisinde atkı ipliği mekik vasıtasıyla geçirilir ki buna atkı atma denir. Yeni atılmış olduğu için kumaştan ayrı bulunan atkı ipliğini iterek kumaşa dahil etmek için dışlarından çözümlü iplikleri geçirilen tarak ile tefeleme veya tefe vurma işlemi gerçekleştirilir.

3.2.3. BULDAN BEZİ VE ÇEŞİTLERİ

Buldan'da dokunan ürünler parça üretimi ve metre üretimi olmak üzere ikiye ayrılır. Parça dokumalar peştamal, üstlük, yarım, havlu, çarşaf, mendil ve sofralıktır. Metre dokumalar ise Buldan bükülüsü (Buldan bezi), tentelik, elbezi, astar ve kanaviçedir. Buldan bükülüsü, atkıda bükülü iplik kullanıldığı için kıvrımlı bir yüzeye sahiptir ve diğer bir adı da Buldan bezidir.

Yapılan araştırmalarda eski seyyahların ve tarihçilerin Denizli ve Buldan'ı ziyaret ettiklerinde "Boğası Bezin" dokunduğundan ve bunların yüksek kalitelerinden bahsettikleri görülmüştür. 13. Yüzyılda ilk kez İbn-i Batuda tarafından kaydedilen ve saray kadınları için üretilen bu bez 17. Yüzyılda " boğası" ismiyle karşımıza çıkmıştır. Bürümcük konusunda, Macar Türkoloğu Zoltan Gombocz özellikle bürümcük sözcüğünü ele alarak bu deyişin Macaristan'dan Mançurya'ya dek bilindiğini yazmaktadır.

Anlam olarak bürünmek, sarınmak, örtünmek anlamındaki "bürümcük" sözcüğü, dokumacılıkta çok bükümlü ipek iplikler ile dokunmuş dokuma anlamındadır. İpek ipliği yerine çok bükümlü yün, keten veya pamuk iplikleri ile buruşuk yüzey görünümlü dokumalar halk arasında kıvrak, bükülü bez veya yöre adı olarak "Buldan Bezi" olarak tanımlanmıştır.

Bükülü bezin özellikleri şöyle sıralanabilir. Kıvrak iplikle dokunduğu için elastiktir, vücudu sarar, kıvrımlar arasındaki hava boşlukları vücudu serin tutar, pamuklu kalitesi sayesinde ter emiciliği sağlığa uygundur.

Piyasa çalışılan Buldan bezlerinin enleri genellikle 80 cm, 125 cm ve 145 cm'dir. Buldan bezi piyasa koşullarına uyumu, geleneksel değeri, kullanım olanakları, teknik özellikleri ile çok özgün bir tür olma niteliğini göstermektedir. Özellikle estetik açıdan katma değeri yüksek ürün kapsamına alınabilecek, hem dokuma hem işleme hem de konfeksiyon alanını da değerlendirilebilecek nitelikte bir üründür.

Günümüzde yörenin kültürel kimliği olarak Buldan bezi kavramının öncelikle netleştirilmesi gerekmektedir. Tarihi kaynaklarda yün, pamuk, keten ve ipek gibi malzemelerin kullanıldığı Buldan Bezi, Bükülü Bez, Ak Alemlı Bez diye değişik anlamlara gelebilecek çeşitli adlandırılmaların malzeme, teknik ve kalite yönünden belgelenmeleri,

envanterlerinin uluslar arası ölçütlere göre ayrıntılı bir şekilde yapılması ve patentlerinin alınması önemlidir. Tarihsel verilere ve orijinal örneklere göre tespit edilecek örneklerin günümüzde tıpkı üretiminin yanı sıra günün gereksinimlerine yönelik yeni ürünlerin farklı kalitelere piyasaya sürülmesi yerel kimlik oluşturma yönünden önceliklidir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve kentleşme insan yaşamını birçok yönden etkilemektedir. Dünya üzerinde çeşitli kültürlerin yok olmasıyla beraber insanların eski kültürel değerleri de hızla yok olmuştur. Dolayısıyla eski kültürel değerlerin saklanarak korunması oldukça önem kazanmaktadır.

Bir ulusun kültür değerlerini en iyi yansıtan öğeler olan el sanatları, asırlar boyu toplumların sanat anlayışlarını ve yaşam tarzlarını aktarmada etkin bir rol oynamıştır. Aynı zamanda eğitim, bilim, teknik ve diğer alanlardaki gelişme düzeyi ile el sanatlarındaki gelişme düzeyi paralellik göstermektedir. El dokuması ürünler son derece emek yoğunudur ve çok zor dokunur. Dokumadaki her çözgü ve atkı ipliği tek tek elden geçirilir hiçbir elektrikli ekipman kullanılmaz. Bu ürünlerin değeri ise emeğinin çok altındadır. Buldan’da el dokuması ürünlerin hak ettikleri değerin alınması için çalışmaları yapılmalı ve harekete geçmelidir.

Yoğun rekabet şartlarında mal ve hizmetlerin markası, müşterilerin belirli mal ve hizmetler arasında seçim yapmasını etkileyen faktörlerden biri olması, satın almayı kolaylaştırması bu markayı oluşturan işletmelere önemli rekabet avantajları sağlamıştır. Bu nedenle, marka oluşturma, markalaşma cabaları ve markanın imajını ve bilinirliğini artırma gibi çalışmalar çok önemli bir hale gelmiştir. Günümüzde mal ve hizmetlerin yanında bazı şehir ve bölgelerin marka haline getirilmesine yönelik çalışmalar da hız kazanmıştır. Bunun temel nedeni, marka haline gelen şehir ve bölgelerin daha fazla tanınması ve bu bölge özelliklerinin pazarlamayı kolaylaştırmasıdır. Bu bölge ve şehirlerin kişiler tarafından bilinmesinde bölgelerin tarihi ve coğrafi özellikleri veya bu bölgelerde üretilen mal veya hizmetlerin kalitesi yanında bu bölgelerin kitlesel iletişim araçlarında çok fazla gündeme gelmesi, bir başka ifade ile çok başarılı halkla iletişim programları uygulamalarının çok önemli bir yeri vardır. Bu çalışmanın amacı, daha önce yapılmış olan çalışmalardan da esinlenerek, Buldan Bezi’nin gündemde kalmasını sağlamak ve kendi markalarını oluşturup kendi ayakları üzerinde durabilen bir sektör haline gelmesine yardımcı olabilmektir.

Stratejik bir marka yaratmak ve pazarda rakiplerin önüne geçebilmenin ön koşulu markanın diğer tüm rakip markalardan farklı bir konumunun olmasıdır. Yaratılan farklılık, müşterilerin markaya bağlılığını artırıp, markanın güçlenmesini sağlayacak ve uzun dönemde marka değerliliği yaratılabilecektir. İşletmelere ve müşterilere önemli yararlar sunan marka, oluşturması maliyetli, zor ve uzun zaman gerektiren bir süreçtir. Marka yaratma maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı yerel üreticilerin tek başlarına kendi markalarını oluşturmalarının çok zor olması nedeniyle bu yerel üreticilerin birlikte hareket ederek “Ortak Marka” oluşturmalarının daha uygulanabilir olduğu da bir gerçektir.

Ortak Marka, bir grup işletme tarafından kullanılan işaret ya da marka olarak tanımlanabilir ve bu markanın belirlenmesi önemlidir. Bu noktada, yeni bir marka ve/veya logo geliştirmek yerine işletmelerin üretim yaptıkları bölgelerin adının kullanılması değerlendirilebilir. Yeni bir markayı sıfırdan yaratmak yerine kısmen bilinen ilçe adının kullanılması önemli maliyet tasarrufları sağlayabilecektir. Böylece üretimin belli bir bölgede yapıldığını vurgulayan markalar daha kolay oluşturabilecektir. Tutundurma karması içinde önemli bir yeri olan halkla ilişkiler, potansiyel müşterilerin ürün ve hizmetler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına ve işletme ile müşterileri arasında pozitif bir imaj iletiminin sağlanmasına yönelik olarak kullanımı artmıştır. Bu amaçla, işletme ile müşterileri arasında olumlu bir iletişim ortamı yaratılmasına yönelik olarak basın bültenleri, basın toplantıları, konuşmalar, seminerler, sponsorluk, lobicilik, toplumla ilişkiler, sosyal amaçlı faaliyetler, özel olaylar, yayınlar, kurumsal reklamlar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sadece işletme düzeyinde değil bazı bölgelerin daha fazla tercih edilmesi ve ön planda tutulmasına yönelik, bilinçli veya bilinçsiz yapılabilmektedir.

Bu çalışmalardan biri de Buldan Markası oluşturma sürecidir. Denizli ili sınırları dışında yaşayan insanların en çok tanıdıkları ilçelerden biri Buldan ilçesidir. Bunun temel nedeni, ilçenin tekstil ürünleri ile adını duyurmasıdır. Bu noktada Buldan'da üretim yapan işletmelerin ayrı ayrı marka oluşturmaları yerine Buldan Markasının oluşturulması hem zaman hem de maliyet açısından bazı avantajlar doğurabilecektir. Bu nedenle, Buldan Markasının oluşturulması çalışmalarına daha fazla önem verilmelidir.

Ortak Marka oluşturma ve bu markanın bilinirliğinin artırılması yönünde yapılacak olan çalışmalara dair bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır:

- Basında Buldan ve Buldan bezi ile ilgili haberlerin çıkması sağlanmalıdır.
- Amacına uygun faaliyetlerde (konser, festival vb...) sponsor olma yoluna gidilebilir.
- Marka dahilinde yer alan ürünlerin kaliteleri standart altına alınmalıdır.
- Defileler düzenlenmeli, yerel tasarımcıların çalışmaları buralarda sergilenmelidir. Gerekirse bu amaç için tasarım yarışmaları düzenlenip ürün gamı genişletilebilir.
- Ürünlerin sağlık açısından faydaları ve kullanım kolaylıkları ön plana çıkarılabilir.
- Halkla ilişkiler konusunda profesyonel ekiplerle çalışılıp marka bilinirliğinin artırılması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, yüzyıllardır sahip olduğu potansiyelini geçmişine ve kültürüne sahip çıkarak hem el dokumacılığını ileriki nesillere aktarmak hem de buldan bezini ülke içinde hatta uluslararası pazarda hak ettiği konuma getirmek amacıyla, bölgedeki bütün birimlerin ortak çalışması gerekmektedir. Markalaşma ve halkla ilişkiler bu amaçta başarıya giden en önemli yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Türkiye İhracatçılar Meclisi İhracat Rakamları, www.tim.org.tr, 23 Kasım 2010.
2. Ertuğrul, İ.; Utkun, E., (2009), Buldan Tekstil Sanayinin Gelişimi ve Envanter Araştırması.
3. Buldan Kaymakamlığı Resmi İnternet Sitesi, www.buldan.gov.tr, 23 Kasım 2010.
4. Yılmaz, S., (2006) Tekstil Uygarlığı ve Buldan Dokuma Sempozyumu.
5. Uğurlu, A., Uğurlu, S.,S., (2006) Yörenin Kültürel Kimliği Olarak Buldan Bezi, 2006 Dokuma Sempozyumu.